

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Justitie en Veiligheid
De heer D.M. van Weel
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 25 februari 2025

betreft *Initiatiefvoorstel-Mutluer, Boswijk, Ellian, Bikker en Diederik van Dijk Wet bestuurlijk verbod ondermijnende organisaties*

ons kenmerk 168303.10U

Geachte heer Van Weel,

De commissie voor Justitie en Veiligheid heeft op 2 maart 2021 eindverslag uitgebracht bij het *Initiatiefvoorstel-Mutluer, Boswijk, Ellian, Bikker en Diederik van Dijk Wet bestuurlijk verbod ondermijnende organisaties* (35079). Het initiatiefvoorstel staat voor plenaire behandeling gepland op 22 april 2024. De leden van de fracties van de **PvdD** en de **ChristenUnie** willen u graag voorafgaand aan deze plenaire behandeling nog enkele vragen stellen over dit initiatiefvoorstel. De leden van de BBB-fractie sluiten zich aan bij de vragen gesteld door de leden van de ChristenUnie-fractie. De leden van de Volt-fractie sluiten zich aan bij alle gestelde vragen. De leden van de SP-fractie sluiten zich aan bij de vragen gesteld door de leden van de PvdD-fractie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdD

De leden van de PvdD-fractie verzoeken u alle (sub)vragen afzonderlijk te beantwoorden.

Vraag 1

In het kader van het debat over de grenzen van de demonstratievrijheid in de Tweede Kamer kwam aan de orde of de samenleving dient te aanvaarden dat vreedzame demonstraties soms een ordeverstoring karakter kunnen hebben. Door de minister van BZK werd het volgende gezegd:

“Voorzitter. Ik ben begonnen met te zeggen dat het demonstratierecht ziet op situaties van vreedzame demonstraties. Dat betekent dat, als een situatie niet vreedzaam is, die niet beschermd wordt door demonstratierecht. Daarbinnen hebben we te maken met disruptieve situaties, met ondermijnende situaties, met ordeverstoringende situaties. Wij doelen op de situaties die maatschappij ontwrichtend zijn. Daar ligt onze focus. Dat hebben we in de brief aangegeven. Het is niet een soort nieuw juridisch onderscheid. We hebben bekeken waar de samenleving last van heeft, waar de spanning zit die de samenleving voelt bij demonstraties anno nu en in de afgelopen jaren. Dan hebben we het over een spanning die wordt veroorzaakt door demonstraties die zich kenmerken door het oogmerk van ontwrichting.”

In uw antwoord op vragen van D66 over wat bedoeld wordt met “wezenlijke ervaren beginselen van de Nederlandse rechtsorde” als bedoeld in artikel 2, eerste lid onder b van het ontwerp hebben de

datum 25 februari 2025

ons kenmerk 168303.10U

blad 2

initiatiefnemers geantwoord: "Hierbij moet vooral gedacht worden aan de vrijheid en veiligheid van leden van de samenleving."¹

Vraag 1a

Als een organisatie voortdurend demonstraties organiseert waarbij wegen of toegangen worden geblokkeerd of bedrijfsgebouwen of -terreinen worden bezet, teneinde aandacht te vragen voor een maatschappelijk probleem, wordt dan voldaan aan de voorwaarden als bedoeld in artikel 2, eerste lid onder b en c van het wetsvoorstel?

Vraag 1b

De minister van Binnenlandse Zaken had het in de hiervoor geciteerde passage over het "oogmerk van ontwrichting"; moet artikel 2, eerste lid c van het ontwerp zo worden uitgelegd dat de ontwrichting moet zijn beoogd?

Vraag 1c

Is het actiemiddel van een bezetting van een bedrijfsgebouw of -terrein naar haar aard niet altijd 'ontwrichtend' in de zin dat anderen ('leden van de samenleving') geen gebruik meer kunnen maken van het gebouw of het terrein?

Vraag 1d

Voldoet een door een vakbond uitgeroepen bezetting van een bedrijfsgebouw of -terrein aan de voorwaarden als bedoeld in artikel 2, eerste lid onder b en c van het wetsvoorstel?

Vraag 1e

Zien de leden van de PvdD-fractie het goed dat een organisatie die strijdt voor de aanpak van een maatschappelijk probleem of een vakbond die in conflict is met werkgevers wegen, toegangen, gebouwen of terreinen blokkeert of bezet welke activiteiten leiden tot ontwrichting van delen van de samenleving, in aanmerking komt voor een verbod als bedoeld in artikel 2 van het wetsvoorstel op het moment dat deze stelselmatig overgaat tot die activiteiten welke strafbare feiten oproepen?

Vraag 2

Juristen hanteren het begrip van 'burgerlijke ongehoorzaamheid'.

Vraag 2a

Erkent u dat een wezenlijk element van burgerlijke ongehoorzaamheid juist is dat degenen die dat plegen, de bestaande rechtsorde aanvaarden en de bevoegdheid erkennen van de Staat om hen strafrechtelijk ter verantwoording te roepen, aan welk proces zij meewerken?

Vraag 2b

Kunnen organisaties die acties van burgerlijke ongehoorzaamheid verrichten vallen onder de voorwaarden van artikel 2 van het wetsvoorstel wanneer zij overgaat tot en haar leden overgaan tot het stelselmatig plegen van strafbare feiten?

---

¹ Tweede Kamer, 44^e vergadering woensdag 22 januari 2025 (ongecorrigeerd plenair verslag).

datum 25 februari 2025

ons kenmerk 168303.10U

blad 3

Vraag 2c

Acties van burgerlijke ongehoorzaamheid door een organisatie en haar leden zijn gericht tegen de uitvoerende of wetgevende macht. In het wetsvoorstel wordt de bevoegdheid om de organisatie te verbieden gegeven aan de uitvoerende macht, de directe tegenstander van de organisatie, in plaats van aan de rechterlijke macht die niet belanghebbend is bij het verbod. Acht u dit in overeenstemming met de rechtsstatelijke eis van 'checks and balances'?

Vraag 3a

Erkent u dat zich een situatie kan voordoen waarin een organisatie voldoet aan de voorwaarden van artikel 2 eerste lid, terwijl het oogmerk van de organisatie is dat de rechtsorde dient te worden beschermd?

Vraag 3b

De leden geven de volgende voorbeelden en vragen uw beantwoording te betrekken op die voorbeelden.

Voorbeeld 1

Een milieu-organisatie wint een proces tegen de Staat. De rechter veroordeelt de Staat tot bepaalde handelingen en verbindt daaraan een termijn en een dwangsom. De Staat voert de uitspraak van de rechter niet uit en weigert een dwangsom te betalen. De op dat moment heersende regering weigert diensten en ambtenaren die normaliter worden ingeschakeld om uitvoering aan een rechterlijke uitspraak te geven, daartoe opdracht te geven. "Laten de rechters zelf maar zorgen voor het uitvoeren van hun vonnis", zegt de minister-president.

De milieu-organisatie blokkeert wegen en toegangen tot de bij de uitspraak betrokken departementen totdat de regering bereid is om de rechterlijke uitspraak uit te voeren, wat leidt tot strafbare feiten en maatschappelijke ontwrichting. De organisatie maakt bekend dat haar wetteloos optreden nodig is om de wettigheid in de samenleving te herstellen.

Voorbeeld 2

Een bewonersorganisatie die zich verzet tegen het handhaven van een groot asielzoekerscentrum in haar gemeente, krijgt van de rechter gelijk. De Staat procedeert tot in hoogste instantie maar verliest ook die gedingen. Het rechterlijk bevel om tot sluiting over te gaan blijft gehandhaafd. De zittende regering weigert echter de rechterlijke uitspraak uit te voeren en verbiedt ambtenaren om maatregelen te nemen die het onmogelijk maken om het gebruik van het asielzoekerscentrum te blijven gebruiken. De minister-president stelt dat de staatsmacht niet bedoeld is om "onruststokers en fascisten te bedienen". De bewonersorganisatie en haar leden blokkeren de toegang tot overheidsgebouwen en gaan daarmee door totdat de regering besluit tot uitvoering van de rechterlijke uitspraak.

Vraag 3b

Deelt u het oordeel van de leden dat in artikel 2 als voorwaarde ontbreekt dat de organisatie "vanuit ideologisch motief bereid is om de democratische rechtsstaat te ondermijnen"?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie

Met ingang van 1 januari 2022 is die civielrechtelijke procedure op basis van artikel 2:20 BW

datum 25 februari 2025

ons kenmerk 168303.10U

blad 4

nadrukkelijk verbeterd op het punt van efficiëntie, met name door de uitvoerbaarheid bij voorraad van de verbodenverklaring en de bevelen die de rechter daar nu bij kan geven (art. 2:20 lid 6 BW). Ook is er een bewijsvermoeden toegevoegd dat het noodzakelijke voorwerk eenvoudiger kan maken en er is een bestuursverbod gekoppeld aan de verbodenverklaring. De leden van de fractie van de ChristenUnie informeren hoe u naar deze ontwikkelingen kijkt. Bent u het met deze leden eens dat dit betekenisvolle stappen vooruit zijn?

In twee concrete zaken die sindsdien gespeeld hebben – de verzoeken tot een verbod van Hardliners MC en van de Stichting Uitbanning Genocide – lijkt het er in de visie van de leden van de Christen-Unie-fractie bovendien op dat de initiële doorlooptijd inmiddels een heel stuk korter is dan in het verleden. Zij vragen of u ook die mening bent toegedaan en informeren of dit in uw visie het effect is van de verbeterde civielrechtelijke verbodsprocedure.

Tot slot vragen deze leden u naar de actuele stand van zaken met betrekking tot de evaluatie van de Wet verruiming mogelijkheden tot het verbieden van rechtspersonen. Wanneer kan de Kamer de uitkomsten van deze evaluatie verwachten?

De leden van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid zien uw reactie – bij voorkeur binnen vier weken – met belangstelling tegemoet.

Hoogachtend,

Mr. B.O. Dittrich

Voorzitter van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid